

INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE A NOVINKY V TRESTNÍM ZÁKONÍKU OD 1. 1. 2010

Dagmar Brechlerová

KIT PEF ČZU, Praha 6, Kamýcká, dagmar.brechlerova@seznam.cz

ABSTRAKT:

Príspevek se zabývá některými částmi nového Trestního zákoníku, které mají vztah k IT. Pozornost je věnována zejména posunu zákona v oblasti poškození IT, útoků na IT atd. a to jak záměrných, tak nedbalostních. Je popsán nový trestný čin stalking.

ABSTRACT:

New Criminal law applies for the Czech Republic from 1/1/2010. This law has been prepared for a very long time and it changes large a part of the old one. There are totally new parts and some old parts were changed. This paper describes only those changes which are connected with information technologies. Large changes were made at this field. Hacker activities are crime act now, for example. There is a new criminal method, stalking, and it can be made with a use of information technologies, too. It is necessary for IT experts to be familiar with New Criminal law.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Trestní zákoník, informační technologie, poškození dat, útok na data, stalking

Úvod:

1.1.2010 vešel v platnost zcela nový, dlouho připravovaný Trestní zákoník [2]. Nahradil tak Zákon č. 140/1961 Sb. [1], který byl mnohokrát novelizován. Tento zákoník změnil celou řadu paragrafů z předcházejícího trestního zákona, zavedl nové trestné činy, jiné naopak zrušil. Příspěvek se zabývá pouze těmi částmi Trestního zákoníku, které se týkají informačních technologií. Nový trestní zákoník odráží změny, ke kterým došlo rozvojem internetu, mobilních telefonů a dalších technologií atd. V předcházejícím trestním zákoníku sice docházelo k postupným novelizacím, ale tento nový zákoník svými změnami reagoval na novou situaci zcela zásadně.

Změny:

První zásadní částí, ve které došlo zejména k rozšíření, je poškození a zneužití záznamu na nosiči. Ve starém trestním zákonu se těchto trestných činů týkal pouze paragraf 257, který navíc nebyl příliš rozsáhlý.

§ 257a Poškození a zneužití záznamu na nosiči informací

(1) Kdo získá přístup k nosiči informací a v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou újmu nebo získat sobě nebo jinému neoprávněný prospěch

a) takových informací neoprávněně užije,

b) informace zničí, poškodí, změní nebo učiní neupotřebitelnými, nebo

c) učiní zásah do technického nebo programového vybavení počítače nebo jiného telekomunikačního zařízení,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo*
- b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo získá-li sobě nebo jinému značný prospěch.*
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu nebo získá-li sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu.*

Tento paragraf byl v novém trestním zákoníku nahrazen celkem třemi novými paragrafy a to 230, 231, 232. Tyto nové části TZ jsou velmi závažné, rozšiřují zásadně trestné činy páchané ve spojitosti s IT.

§ 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací

- (1) Kdo překoná bezpečnostní opatření, a tím neoprávněně získá přístup k počítačovému systému nebo k jeho části, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*
- (2) Kdo získá přístup k počítačovému systému nebo k nosiči informací a*
 - a) neoprávněně užije data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací,*
 - b) data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací neoprávněně vymaže nebo jinak zničí, poškodí, změní, potlačí, sníží jejich kvalitu nebo je učiní neupotřebitelnými,*
 - c) padělá nebo pozmění data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací tak, aby byla považována za pravá nebo podle nich bylo jednáno tak, jako by to byla data pravá, bez ohledu na to, zda jsou tato data přímo čitelná a srozumitelná, nebo*
 - d) neoprávněně vloží data do počítačového systému nebo na nosič informací nebo učiní jiný zásah do programového nebo technického vybavení počítače nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat,**bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2*
 - a) v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou újmu nebo získat sobě nebo jinému neoprávněný prospěch, nebo*
 - b) v úmyslu neoprávněně omezit funkčnost počítačového systému nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat.*
- (4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,*
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*
 - b) způsobí-li takovým činem značnou škodu,*
 - c) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci,*
 - d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo*
 - e) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem.*
- (5) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo*
 - b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.*

§ 231 obsahuje trestné činy, které dříve vůbec v Trestním zákonu nebyly, jako je přechovávání hesel, získání hesla apod..

§ 231 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat

(1) Kdo v úmyslu spáchat trestný čin porušení tajemství dopravovaných zpráv podle § 182 odst. 1 písm. b), c) nebo trestný čin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 1, 2 vyrobí, uvede do oběhu, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává

*a) zařízení nebo jeho součást, postup, nástroj nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k neoprávněnému přístupu do sítě elektronických komunikací, k počítačovému systému nebo k jeho části, nebo
b) počítačové heslo, přístupový kód, data, postup nebo jakýkoli jiný podobný prostředek, pomocí něhož lze získat přístup k počítačovému systému nebo jeho části, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zákazem činnosti.*

(2) Odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

§ 232 nově zavádí nedbalostní trestný čin z oblasti IT. Tento nový paragraf odráží skutečnost, že dnešní společnost je na IT technologiích životně závislá.

§ 232 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti

(1) Kdo z hrubé nedbalosti porušením povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené podle zákona nebo smluvně převzaté

a) data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací zničí, poškodí, pozmění nebo učiní neupotřebitelnými, nebo

b) učiní zásah do technického nebo programového vybavení počítače nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat,

a tím způsobí na cizím majetku značnou škodu, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

Jak je vidět, byl rozsah trestných činů v dané oblasti značně rozšířen. Velmi závažný je právě paragraf 232, který zavádí poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti. Dále se podle těchto nových paragrafů stává trestnou činnost hackerů, která se dříve za určitých okolností nedala považovat za trestnou. Bohužel těmto změnám nebyla nikde věnována pozornost a dle poznatků autorky příspěvku ani profesionálové v IT tyto změny nepostřehli. Pravdou je, že teprve praxe soudů ukáže, nakolik budou dané paragrafy aplikovány, a v jaké výši budou udílet tresty. Jak vidět, teoreticky mohou tresty dosahovat dosti velké výšky.

Další změnou prošel paragraf týkající se porušování tajemství dopravovaných zpráv. Zde zákon reagoval na rozšíření sítí všeho druhu a stejně tak nově zavedl porušení tajemství včetně vyzrafování.

Staré znění:

Porušování tajemství dopravovaných zpráv

§ 239

(1) Kdo úmyslně poruší tajemství

a) uzavřeného listu nebo jiné písemnosti, při poskytování poštovní služby nebo jiným dopravním zařízením, nebo

b) zprávy podávané telefonem, telegrafem nebo jiným takovým veřejným zařízením, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

(2) Pracovník provozovatele poštovních služeb nebo telekomunikační služby, který

a) spáchá čin uvedený v odstavci 1,

b) jinému úmyslně umožní spáchat takový čin, nebo

c) pozmění nebo potlačí písemnost obsaženou v poštovní zásilce nebo dopravovanou dopravním zařízením anebo zprávu podanou telefonicky, telegraficky nebo dopravovanou podobným způsobem,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

Nové znění:

§ 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv

(1) Kdo úmyslně poruší tajemství

a) uzavřeného listu nebo jiné písemnosti při poskytování poštovní služby nebo přepravované jinou dopravní službou nebo dopravním zařízením,

b) datové, textové, hlasové, zvukové či obrazové zprávy posílané prostřednictvím sítě elektronických komunikací a přiřaditelné k identifikovanému účastníku nebo uživateli, který zprávu přijímá, nebo

c) neveřejného přenosu počítačových dat do počítačového systému, z něj nebo v jeho rámci, včetně elektromagnetického vyzařování z počítačového systému, přenášejícího taková počítačová data,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch

a) prozradí tajemství, o němž se dozvěděl z písemnosti, telegramu, telefonního hovoru nebo přenosu prostřednictvím sítě elektronických komunikací, který nebyl určen jemu, nebo

b) takového tajemství využije.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin ze zavrženíhodné pohnutky,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako úřední osoba,

b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

(5) Zaměstnanec provozovatele poštovních služeb, telekomunikační služby nebo počítačového systému anebo kdokoli jiný vykonávající komunikační činnosti, který

a) spáchá čin uvedený v odstavci 1 nebo 2,

b) jinému úmyslně umožní spáchat takový čin, nebo

c) pozmění nebo potlačí písemnost obsaženou v poštovní zásilce nebo dopravovanou dopravním zařízením anebo zprávu podanou neveřejným přenosem počítačových dat, telefonicky, telegraficky nebo jiným podobným způsobem,

bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(6) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 5 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

Nadále je velmi závažné neoprávněné nakládání s osobními údaji, kde paragraf § 178 byl nahrazen paragrafem § 180. Možný trest se zde zvýšil až na osm let. Opět jde o část zákona, jehož možný dopad si často uživatelé IT neuvědomují.

Dalším paragrafem v novém trestním zákoníku, který může mít souvislost s IT, je paragraf 183.

§ 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí

(1) Kdo neoprávněně poruší tajemství listiny nebo jiné písemnosti, fotografie, filmu nebo jiného záznamu, počítačových dat anebo jiného dokumentu uchovávaného v soukromí jiného tím, že je zveřejní, zpřístupní třetí osobě nebo je jiným způsobem použije, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový nebo jiný prospěch, způsobit jinému škodu nebo jinou vážnou újmu, anebo ohrozit jeho společenskou vážnost.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin vůči jinému pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

d) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

Velmi často porušovaným zákonem v souvislosti s IT je autorský zákon: V dřívějším znění se jednalo o § 152, dnes o § 270. Trestná činnost se nezměnila, protože např. problematika databáze byla v zákoně obsažena již dříve, ale opět se zvýšila možná sazba.

Staré znění:

§ 152 Porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

(1) Kdo neoprávněně zasáhne do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,

a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch, nebo

b) dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu.

Nové znění:

§ 270 Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

(1) Kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,

a) vykazuje-li čin uvedený v odstavci 1 znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání,

b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo způsobí-li tím jinému značnou škodu, nebo

c) dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo způsobí-li tím jinému škodu velkého rozsahu, nebo

b) dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.

Zcela novým trestným činem, který dnes popisuje paragraf 354, je tzv. stalking – nebezpečné pronásledování. Toto pronásledování může být učiněno osobně, ale také pomocí mobilních telefonů, mailů, dalšími prostředky elektronické komunikace. V České republice byl již první člověk obviněn z tohoto trestného činu.

§ 354 Nebezpečné pronásledování

(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,

b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,

c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,

d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo

e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,

b) se zbraní, nebo

c) nejméně se dvěma osobami.

Závěr: V novém trestním zákoníku došlo k řadě změn, týkajících se IT. Některé dřívější paragrafy byly rozšířeny, byly zavedeny zcela nové trestné činy, někde byly zvýšeny možné výšky trestů. Pro každého pracovníka v IT je potřebné se seznámit s těmito změnami, protože zejména možnost nedbalostního trestného činu je velmi závažná. Seznámení s touto problematikou by mělo být také součástí vzdělávání budoucích odborníků v IT.

LITERATURA

[1] http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_zakon/

[2] <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>